

"Amma, ıtlak ve ihâta ve nihayetsizliğin vahdete şهادetleri ise, o dahi Siracü'n-Nur risalelerinde tafsilen zikredilmiş." diye başlayan yerin izahı nasıldır? Şirkin, ıtlakın ve ihatanın mahiyetini bozmasını nasıl anlamalıyız?

"Amma, ıtlak ve ihâta ve nihayetsizliğin vahdete şهادetleri ise, o dahi Siracü'n-Nur risalelerinde tafsilen zikredilmiş. Bir muhtasar meâli şudur:"

"Madem, kâinattaki ef'âlin her biri, kendi eserinin etrafa istilâkârâne yayılmasıyla her bir fiilin ihatasını ve ıtlakını ve hadsiz bulunduğunu ve kayıtsızlığını gösterir. Ve madem, iştirak ve şirk ise, o ihatayı inhisar altına ve o ıtlakı kayıt altına ve o hadsizliği had altına alıp ıtlakın hakikatını ve ihâtinin mahiyetini bozuyor. Elbette mutlak ve muhit olan o ef'alde iştirak muhâldir, imkânı yoktur."

"Evet, ıtlakın mahiyeti iştirake zıttır. Çünkü, ıtlakın mânâsı, hattâ mütenahi ve maddî ve mahdut bir şeyde dahi olsa, yine istilâkârâne ve istiklâldârâne etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ, hava ve ziya ve nur ve hararet, hatta su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar."(1)

İtlak ve ihata her şeyi istisnasız kuşatmak ve hariçte hiç bir şey bırakmamak anlamına geliyor. Allah'ın isim ve sıfatları sonsuz olduğu için kainatta hiçbir şeyi ve hiçbir noktayı hariçte bırakmadan ihata edip kuşatıyor. Her bir eşyayı istila edip başkalarının istila ve ihata etmesine fırsat vermiyor. Şayet bir şey hariç kalsa bu bir eksiklik ve kusur olacağı için, Allah'ın isim ve sıfatlarının keyfiyeti ile bağdaşmaz.

Şirk bir şeyin tedbir ve idaresine ortak olmak demektir ki, ıtlak ve ihatanın esasına zıt bir durumdur. Yani Allah'ın kainat üzerinde mutlak tedbir ve idaresi varsa ki, vardır; o zaman şirke yer yoktur. Şayet kainatta şirk varsa, Allah'ın kainat üzerinde mutlak tedbir ve idaresi yok demektir. Hem şirkin hem de Allah'ın mutlak tedbir ve tasarrufunun kainat üzerinde beraber olması iki zıddın cem olmasıdır ki, bu mümkün değildir. Nasıl ışık ile karanlık bir odada aynı anda cem olamaz ise, şirk ile mutlak Uluhiyet de kainat odasında cem olmaz ve olamaz.

Özet olarak, küçük bir şey de olsa sonsuzluk kapsamından hariç olması hiçbir

şekilde kabul edilemez bir safsatadır.

(1) bk. [Şualar, İkinci Şua, İkinci Makam.](#)